

7.1 Lietuvos krikštas

Krikščionybė – didžiausia pasaulio religija, atsiradusi I a. Tikėjimo pradininkas Jėzus Kristus – dievo sūnus ir žmonijos nuodėmių atpirkėjas. Skiriamos trys šakos: katalikybė, stačiatikybė ir protestantizmas.

Katalikai – bažnyčiai vadovauja Romos popiežius. Katalikai tiki į triasmenį Dievą, Kristaus prisikėlimą ir dieviškumą, Bažnyčios vaidmenį išganyme.

Stačiatikiai (ortodoksija) – viena iš pagrindinių (greta katalikybės ir protestantų) krikščionių krypčių.

Popiežius – Katalikų bažnyčios ir Vatikano valstybės vadovas.

Katedra – pagrindinė krikščionių bažnyčios prižiūrėtojo – vyskupo – bažnyčia.

1. Perskaitykite tekstą apie pirmuosius Lietuvos krikštijimo bandymus ir atsakykite į klausimus.

Nors šiandien beveik trys ketvirtadaliai (74,2 proc.) Lietuvos gyventojų save laiko **Romos katalikais**, XIV a. Lietuva išliko vienintele **pagoniška** Europos valstybe. Kadangi baltų gyvenamieji plotai driekėsi tarp miškų ir pelkių, bandymai pakrikštyti mūsų protėvius prasidėjo vėlai ir buvo nesėkmingi. Baltai buvo taikūs žmonės, pakantūs svetimšaliams ir jų religijai. Tačiau jie gynė sau brangius ir šventus dalykus, kaip ir kiekviena tauta. Patys pirmieji rašytiniuose šaltiniuose minimi bandymai – nesėkmingai vykusios Vaitiekaus Adalberto 997 m. ir **Šv. Brunono** 1009 m. misijos baltiškų genčių prūsų ir jotvingių žemėse.

XIII a. vokiečių ordino kryžiuočiai atsikraustė į dabartinę Latviją ir Prūsiją, todėl Lietuva išliko vienintelė baltų teritorija, kuri nebuvo paliesta krikščionybės. Lietuvos valstybei plečiantis į rytus susidūrė su jau pakrikštyta stačiatikiška Kijevo Rusia. Dalis rytų Lietuvos didikų jau tada perėmė stačiatikybę. Siekdamas apginti savo valstybę nuo ordinų puldinėjimų, 1251 m. Mindaugas su žmona Morta ir dviem sūnumis apsikrikštijo, o 1253 m. liepos 6 d. buvo vainikuotas Lietuvos karaliumi. Karūnos suteikimas reiškė, kad Lietuvą pripažįsta popiežius ir visi krikščionys.

7.1 Lietuvos krikštas

Tačiau ordinais ir toliau puldinėjo Lietuvą, todėl po sėkmingo **1260 m. Durbės mūšio** Mindaugas grįžo prie senosios lietuvių pagonybės ir krikščionybės plitimas Lietuvoje nutrūko. Vėliau iki pat Jogailos dauguma didžiųjų kunigaikščių vedė derybas dėl krikšto su įvairiomis šalimis. LDK teritorijoje veikė visiška tikėjimo laisvė. XII–XIII a. nemažai lietuvių kunigaikščių buvo priėmę **stačiatikybę**, tarp jų minėtini vyriausias Mindaugo sūnus **Vaišelga**, įsteigęs Laurušavo vienuolyną, Pskovo kunigaikštis Daumantas (taip pat gali būti Mindaugo sūnus), kuris Ortodoksų Bažnyčioje pripažintas šventuoju, bei Lietuvos Didysis Kunigaikštis Švarnas.

Nuolatiniai grobikiški kryžiuočių žygiai į lietuvių žemes vargino Lietuvą. Didysis kunigaikštis **Jogaila** suprato, kad geriausia išeitis – krikštytis. Susidarius palankioms sąlygoms (mirus Lenkijos karaliui sostas atiteko jo dukrai dvylikametei Jadvygai), lenkų ponai pasiūlė Jogailai vesti Jadvygą ir karūnuotis Lenkijos karaliumi. Jam buvo iškeltos tam tikros sąlygos – prieš santuoką apsikrikštyti ir pakrikštyti Lietuvą. **1385 m.** Krėvos pilyje buvo pasirašyta **Krėvos sutartis**, pagal kurią Jogaila įsipareigojo apkrikštyti Lietuvą. **1387 m.** Jogaila grįžo į Lietuvą ir pradėjo gyventojų krikštą. Pirmiausia valdovo įsakymu Vilniuje sunaikinta Romovė, užgesinta šventoji ugnis, išverstas aukuras, vietoje jo pastatyta **Vilniaus katedra**.

Pamažu christianizacija įsibėgėjo – imta statyti bažnyčias, steigtos parapijos, mokyklos. Jogaila vykdė masinį krikštą, valstiečiams dalijo iš Lenkijos atvežtus drabužius, mokė krikščioniškųjų tikėjimo tiesų, suvarydamas žmones į būrius ir kiekvieno būrio žmonėms parinkdamas po tokį patį vardą. Karius ir kilminguosius krikštijo atskirai. 1389 m. **popiežius Urbonas VI** pripažino LDK kaip krikščionišką valstybę. Per Lenkiją plito krikščioniška kultūra bei Europos laimėjimai. Po krikšto LDK tapo visateise Vakarų Europos dalimi, todėl ordinas negalėjo organizuoti išpuolių.

1. Sąsiuvinuose nubraižykite laiko juostą ir joje pažymėkite bandymus apkrikštyti Lietuvą.
2. Paaiškinkite, kodėl Lietuva buvo likusi vienintelė pagoniška valstybė Europoje.
3. Nurodykite bent dvi priežastis, kodėl Jogaila nusprendė krikštytis.
4. Klasėje aptarkite teigiamus ir neigiamus Lietuvos krikšto rezultatus.
5. Parašykite 100–150 žodžių esė tema „Krėvos unijos reikšmė Lietuvos valstybingumui“.

7.1 Lietuvos krikštas

2. Naudodamiesi įvairiais informacijos šaltiniais užpildykite lentelę.

Katalikai

Stačiatikiai

	Katalikai	Stačiatikiai
Bažnyčios vadovas		
Pagrindinis miestas		
Maldos namai		
Dvasininkai		
Apeigų kalba		

7.1 Lietuvos krikštas

3. Perskaitykite Krėvos aktą ir atsakykite į klausimus.

Mes, Jogaila [...] pranešame visiems, [...] jog mums Šviesiausios Valdovės ponios Elžbietos per didžiai gerbiamus ir kilmingus ponus [...] buvo perduota žinia. [...] O jo pasiuntinai [...] Vengrijos karalienei šitaip reikalą išdėstė ir pasakė: „Šviesiausioji Valdove, [...] tegu Jūsų Didenybė priima šį poną kunigaikštį Jogailą kaip sūnų ir tegu atiduoda jam kaip teisėtą žmoną savo mylimą dukterį, garbingąją poniją Jadvygą, Lenkijos karalienę“. [...] O kol visa tai, apie ką kalbama, pasieks numatytą tikslą, didysis kunigaikštis ponas Jogaila su visais savo dar nepakrikštytais broliais, artimaisiais, didikais, didesniais ir mažesniais bajorais, jo žemėse gyvenančiais, siekia, nori ir trokšta priimti Šventosios Romos bažnyčios katalikų tikėjimą. [...] Be to, tas pats didysis kunigaikštis Jogaila žada tam tikrą pinigų sumą, kaip užstatą, sutartą tarp ponios ir Vengrijos karalienės iš vienos pusės ir Austrijos kunigaikščio iš kitos, būtent duoti ir išmokėti du šimtus tūkstančių auksinių. Be to, tas pats didysis kunigaikštis Jogaila žada ir įsiparegoja visas užimtas ir prarastas Lenkijos Karalystės žemes, kad ir kas jas būtų atėmęs ir užėmęs, savo pastangomis ir ištekliais vėl suvienyti. Taip pat didysis kunigaikštis Jogaila pažada visiems krikščionims, o ypač abiejų lyčių žmonėms, kurie iš Lenkijos žemių buvo pagrobti ir kariaujančiųjų papročiu išvesti, grąžinti buvusią laisvę ir leisti jiems keliauti, kur panorės. Pagaliau minėtasis kunigaikštis Jogaila pažada savo Lietuvos ir Rusios žemes **prie Lenkijos Karalystės Karūnos visiems laikams prijungti** [prišlieti – kitas vertimas iš lot. k. *applicare* – aut.]. [...] Duota Krėvoje, pirmadienį, Švenčiausios ir Garbingiausios Mergelės Marijos Dangun ėmimo dienos išvakarėse, 1385 Viešpaties Metais.

1385 m. rugpjūčio 14.d. Krėvos aktas, sud. Jūratė Kiaupienė

Klausimai ir užduotys:

1. Remdamiesi šaltiniu išvardykite, ką Jogaila pažadėjo lenkų ponams. Sudarykite pažadų sąrašą.
2. Kaip manote, kuris iš pažadų svarbiausias? Argumentuokite, kodėl taip manote.
3. Naudodamiesi papildomais informacijos šaltiniais ir mokytojo pagalba, nustatykite, kodėl Krėvos sutartis istorikų vertinama kontroversiškai. Rastas istorikų nuomones pristatykite bendraklasiams.

Perskaitykite tekstą apie bandymus apkrikštyti Lietuvą ir tinkamai įrašykite žodžius.

**AUKŠTAITIJA
KARALIUS
MORTA
MINDAUGAS
NETIMERAS
PAGONYBĖ**

Lietuva išgyveno net kelias krikšto priėmimo akcijas: 1009 m. Šv. Brunono misiją ir kunigaikščio krikštą, 1251 m. krikščionybę priėmė karalius, 1387 m. Jogaila apkrikštijo ir Žemaitija buvo apkrikštyta XV amžiuje. Nenuostabu, kad iki šiol tebediskutuojama, kuri yra tikroji Lietuvos krikšto data. Svarbu pabrėžti, kad 1251 m. krikščionybę priėmė Lietuvos Mindaugas. Pakrikštyta jo žmona ir vaikai. Tačiau Mindaugas greitai grįžo prie, todėl to negalime laikyti Lietuvos krikštu.

Pažiūrėkite rež. Emilio Šimkaus filmą „1009“, skirtą Lietuvos vardo tūkstantmečiui paminėti (užduotį rasite virtualioje mokymosi platformoje „Moodle“, prie 7.1 potemės).

TAI ĮDOMU! Strasbūro miestas yra toli nuo Lietuvos ir išskirtiniais istoriniais ryšiais su Lietuva nepasižymi. Tačiau būtent šiame mieste yra unikalus viduramžių Lietuvos pėdsakas – nežinomo autoriaus XV a. pradžioje sukurta freska, kur tarp kitų krikščioniškų Europos šalių minimas ir Lietuvos vardas.

